

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Začínáme podnikat: Družstva nejen zemědělská

Institut družstva se dnes vyskytuje nejčastěji v souvislosti se zabezpečováním bydlení, v podnikání je tato forma poněkud neprávem opomíjena. Má však své specifické výhody.

Družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob založené za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů. **Podstata družstva stojí na čtyřech zásadách:**

- Zásada dobrovolnosti členství (do družstva lze kdykoliv vstoupit a vystoupit z něj na základě vůle člena)
- Zásada kolektivismu (je spolkem neuzavřeného počtu členů)
- Zásada družstevní demokracie (na členské schůzi se hlasuje podle hlav, nikoliv podle majetkových podílů)
- Zásada rovnosti členů (každý má stejná práva a povinnosti, pokud stanovy neurčují něco jiného)

Právní forma družstva nalezla uplatnění v mnoha podobách, počínaje stavebními a bytovými družstvy, které slouží k organizaci bydlení v mnohabytových domech, přes výrobní družstva vyrábějící nejrůznější zboží, až po spořitelny a úvěrová družstva (kampeličky), které se před několika lety nechvalně proslavily řadou úpadků. Z tohoto důvodu není možné popsat všechny rysy různých typů družstev, zaměříme se pouze na obecnou a společnou charakteristiku.

Prvním krokem při **zakládání družstva** je svolání ustavující schůze, na níž jsou oprávněni hlasovat ti, kteří podali přihlášku do družstva. Ustavující schůze určí **zapisovaný základní kapitál (ZZK)**, schválí stanovy a zvolí představenstvo družstva a kontrolní komisi. Během ustavující schůze se zakládající členové musí zavázat ke vkladům ve výši stanoveného ZZK a tento pak musí splatit do 15 dnů. V okamžiku, kdy je splacena alespoň polovina ZZK, pak představenstvo podává návrh spolu s předložením požadovaných dokumentů na zápis družstva do obchodního rejstříku a družstvo posléze vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

Družstevníci nejsou zemědělci

Členem družstva se může stát každá fyzická nebo právnická osoba. Není zde žádné věkové omezení, tudíž **členem družstva může být člověk od narození**. V případě, kdy je členství v družstvu podmíněno pracovněprávním vztahem k družstvu, pak zde zákon stanoví věkovou hranici 15 let.

Členství v družstvu vzniká nabytím členství při založení družstva, později vstupem do družstva na základě přihlášky nebo převodem členství. Co se týče přihlášky, tak na přijetí družstva není právní nárok, o přijetí rozhoduje představenstvo na základě stanov, v případě nesouhlasu se zamítnutím vstupu do družstva se neúspěšný žadatel může odvolat ke členské schůzi. Hlavní podmínkou vzniku účasti je zaplacení určité částky vkladu (viz dále).

Naopak členství v družstvu zaniká zejména dohodou, nebo vystoupením z družstva (odhláškou), nebo vyloučením člena z důvodu porušování členských povinností. Dále zaniká převodem členského

podílu, smrtí, prohlášením konkursu a dalšími málo obvyklými jevy. Převod podílu může být vyloučen nebo omezen stanovami, pravidelně však podléhá souhlasu představenstva. Jedinou výjimkou je členství v bytovém družstvu, u něhož se převod podílu oznamuje orgánům družstva, ale nemůže nepodléhat jejich schválení.

Za vším hledej peníze

Jak již bylo dříve zmíněno, základním požadavkem při vstupu je vložení finančních prostředků do majetku družstva. **Základní kapitál družstva tvoří souhrn vkladů**, k nimž se členové při vstupu do družstva zavázali.

V družstvu se objevují dva pojmy:

- základní členský vklad (např. 30 000 Kč)
- vstupní vklad (např. 12 000 Kč)

Vstupní vklad je stanovami určená část základního členského vkladu, kterou je nutné zaplatit při vstupu do družstva. Zbytek základního členského vkladu se pak splácí v určené lhůtě, nejpozději však do tří let od vstupu. V našem případě tedy člen při vstupu musí zaplatit nejméně 12 000 Kč a nejpozději do 3 let zbytek částky do 30 000 Kč, tedy 18 000 Kč. Stanovy pak mohou určit, že členové jsou povinni i k dalším členským vkladům.

Vzhledem k tomu, že počet členů se může neustále měnit, není možné výši základního kapitálu zapsat do obchodního rejstříku. Proto zákon vytvořil kategorii ZZK, což je část základního kapitálu, nejméně však 50 000 Kč, která se zapisuje do obchodního rejstříku a celkový základní kapitál nesmí nikdy klesnout pod tuto částku. Od výše ZZK se pak odvíjí výše nedělitelného fondu, který slouží k vytvoření finanční rezervy a postupem času musí dosáhnout poloviny hodnoty ZZK. Proto se v praxi zapisuje ZZK nejčastěji právě ve výši 50 000 Kč.

Při zániku členství v družstvu náleží členovi vypořádací podíl. Jeho výpočet je poměrně komplikovaný, obecně se dá říct, že jeho výše je tím vyšší, čím vyšší je jeho členský vklad a čím déle byl členem družstva. Pouze v této formě podnikání tak dochází i k ocenění dlouhodobé účasti na podnikání.

Zisk se ve družstvu rozděluje podobným způsobem, a to poměrem výše splaceného vkladu jednoho člena vůči součtu všech splacených vkladů.

Předseda a ti ostatní

Základními orgány družstva jsou členská chůze, představenstvo a kontrolní komise. Členové prvních orgánů družstva po založení jsou voleni nejvýše na tři roky, dále je již funkční období pětileté. Na všechny členy orgánů se vztahuje zákaz konkurence, tudíž nemohou vyvíjet činnost v podobné oblasti, v jaké působí družstvo.

Nejvyšším orgánem družstva je členská schůze která schází nejméně jednou do roka, nebo kdykoliv na žádost alespoň třetiny všech členů družstva. Členská schůze je usnášení schopná, je-li přítomna alespoň polovina všech členů a ve většině případů rozhoduje prostou většinou. Má pravomoci, které jsou podobné valné hromadě u s.r.o., tedy rozhodování v základních věcech.

Je-li družstvo velké co do počtu lidí, pak zákon dává možnost, aby se členská schůze konala v podobě dílčích členských schůzí (např. podle jednotlivých bloků bytů) nebo v podobě shromáždění delegátů.

Na schůzi má každý člen jeden hlas, ale je možné předem udělit písemnou plnou moc třetí osobě, např. i jinému členu družstva, aby zastupovala člena družstva na členské schůzi a za něj i hlasovala. Nesejde-li se dostatečný počet členů, pak se do tří týdnů koná náhradní členská schůze.

Běžnou činnost družstva řídí představenstvo, které je voleno členskou schůzí a členské schůzi odpovídá za svou činnost. Představenstvo je statutárním orgánem družstva, navenek za družstvo jedná však jen předseda nebo místopředseda, není-li ve stanovách řečeno něco jiného. Nemusí to být nutně představenstvo, které řídí běžnou činnost, stanovy mohou zmocnit představenstvo, aby jmenovalo ředitele, který bude řídit vlastní činnost družstva. Jím pak může být kdokoliv, např. najatý manažer.

Posledním obligatorním orgánem je **kontrolní komise**. Jejím úkolem je kontrolovat činnost představenstva či ředitele a dbát na to, aby družstvo vykonávalo svou činnost v souladu s rozhodnutím členské schůze. Jako dozorčí orgán se tak musí scházet nejméně jednou za tři měsíce a pravidelně podává zprávu o své činnosti členské schůzi.

Málo nás

Výše uvedená konstrukce se uplatní zejména u velkých bytových družstev a podobně. V případě podnikání užšího okruhu lidí nám zákon dává možnost, aby stanovy v družstvu, které má méně než 50 členů, určily, že působnost představenstva a kontrolní komise plní členská schůze. Struktura orgánů se tak radikálně zmenší pouze na členskou schůzi a na předsedu, který je volen členskou schůzí, je statutárním orgánem družstva a řídí běžný chod družstva.

Zdroj: Osobní finance, Vít Doležálek